

ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОСНОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Анотація. Досліджено економічну безпеку підприємства залізничного транспорту та її складові. На основі аналізу існуючих підходів до визначення економічної безпеки запропоновано авторське визначення системи забезпечення економічної безпеки.

Так, під системою забезпечення економічної безпеки підприємства запропоновано розуміти сукупність необхідних взаємопов'язаних елементів, діяльність яких спрямована на протидію внутрішнім і зовнішнім загрозам з метою захисту корпоративних економічних інтересів і в цілому створення безпечних умов для розвитку.

Визначено логічний взаємозв'язок між економічною та фінансовою складовими діяльності господарюючих суб'єктів, тому необхідно розглядати у взаємозв'язку та економічну і фінансову безпеку підприємства. Забезпечення фінансової безпеки впливає на забезпечення економічної безпеки і в цілому на подальший розвиток підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, система елементів, фінансова безпека, зовнішні та внутрішні загрози, підприємства залізничного транспорту.

Аннотация. Исследована экономическая безопасность предприятия железнодорожного транспорта и ее составляющие. На основе анализа существующих подходов к определению экономической безопасности предложено авторское определение системы обеспечения экономической безопасности.

Так, под системой обеспечения экономической безопасности предприятия предложено понимать совокупность необходимых взаимосвязанных элементов, деятельность которых направлена на противодействие внутренним и внешним угрозам с целью защиты корпоративных экономических интересов и в целом создания безопасных условий для развития.

Определена логическая взаимосвязь между экономической и финансовой составляющими деятельности хозяйствующих субъектов, поэтому необходимо рассматривать во взаимосвязи и экономическую и финансовую безопасности предприятия. Обеспечение финансовой безопасности влияет на обеспечение экономической безопасности и в целом на дальнейшее развитие предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность, система элементов, финансовая безопасность, внешние и внутренние угрозы, предприятия железнодорожного транспорта.

Summary. An investigation of economic security rail and its components. Based on an analysis of existing approaches to economic security prompted the author's definition of economic security.

Thus, under the system of economic security company proposed to understand the totality of the necessary inter-related elements, which are aimed at countering internal and external threats in order to protect corporate economic interests and in general, creating a safe environment for development.

Determine the logical relationship between the economic and financial components of the business entities, which should be considered together economic and financial security company. Financial security affects the economic security and in general the further development of the company.

At the same time, the importance of financial activity, and especially the methods of financial management, necessitate the provision of financial security as a separate and necessary part of their activities.

The financial security of rail transport is quite important and integral part of their economic security and requires further study.

The article stipulates that the objective of financial security in the railway transport enterprises is to ensure the financial equilibrium, stability, solvency and liquidity of the company, meeting the financial needs for the expanded reproduction of sustainable enterprise, ensuring sufficient financial independence, improve enterprise's ability to confront existing and emerging hazards and threats that may cause any financial damage to the enterprise, or desirable to change the capital structure that provides sufficient flexibility in making financial decisions and provides businesses of its strategic interests.

Keywords: the economic security of the system elements, financial security, external and internal threats, enterprises rail.

ВСТУП. Реформування залізничного транспорту з метою підвищення ефективності та стійкості його функціонування, конкурентоспроможності та економіко-технологічного потенціалу визначає необхідність нових підходів до методології та організації управління економічними процесами в галузі. У комплексі цих підходів важлива роль відводиться підтриманню належного рівня фінансової безпеки як обов'язкової умови досягнення економічного зростання галузі і національної економіки в цілому.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що фінансова безпека є основою стану економіки країни, яке забезпечує стабільність її функціонування в режимі розширеного виробництва та мінімізацію впливу зовнішніх і внутрішніх негативних факторів. Централізована система управління в своїй основі базувалася на доктрині детермінованого розвитку економіки, яка визначається директивними рішеннями, що ідеологічно виключало виникнення кризових економічних ситуацій, а, отже, і погроз фінансової безпеки. Перехід на ринкові умови господарювання означає визнання стохастичного характеру економічних процесів, при якому небезпечний характер їх розвитку є об'єктивно можливим, і таким чином, забезпечення економічної безпеки стає обов'язковим елементом ринкового механізму. Загострена конкуренція, невизначеність зовнішніх умов господарювання та наявність підприємницького ризику, характерні для сучасної економіки України, об'єктивно виділяють з відносин загальної економічної безпеки проблему фінансової безпеки підприємницької діяльності як одного з вирішальних факторів її

ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОСНОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

здійснення. У зв'язку з цим ступінь розвиненості механізму фінансової безпеки господарюючої структури повинна відповідати рівню її входження в систему ринкових відносин, що визначає актуальність проблеми створення системи фінансової безпеки окремого господарюючого суб'єкта, що не знайшла поки комплексного рішення через відсутність відповідних наукових знань і нормативно-правового забезпечення.

Досягнуті в останні роки показники роботи залізничного транспорту, свідчать про відсутність загроз фінансової безпеки в галузі. Але в умовах перетворення структури управління і форми власності на залізничному транспорті проблема створення системи фінансової безпеки набуває особливої актуальності, що підтверджує важливість наукового обґрунтування методології оцінки та управління фінансовою безпекою галузі в нових господарсько-правових умовах.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ. Таким чином, метою статті є аналіз та узагальнення наукових підходів до визначення фінансової безпеки як основного елементу економічної безпеки підприємства та теоретичне обґрунтування взаємозв'язку необхідності управління фінансовою безпекою як основи забезпечення економічної безпеки на підприємствах залізничного транспорту.

РЕЗУЛЬТАТИ.

Однією з найважливіших проблем підприємницької діяльності в ринкових умовах господарювання є фінансове забезпечення як основного складника економічної безпеки підприємства. Фінансова безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки тому, що саме через грошові потоки та їх управління здійснюється вплив на всі аспекти економічної діяльності підприємства.

Тому постає проблема гарантування в ринкових умовах фінансової безпеки вітчизняних підприємств шляхом запровадження відповідного механізму управління.

Становлення в Україні основ ринкової економіки кардинально змінило як організаційно-правовий статус підприємств, так і середовище їх зовнішньої взаємодії з інститутами держави і ринку. Відповідно це призвело до зміни соціально-економічних чинників, які раніше забезпечували стабільний і стійкий режим роботи підприємств, а тепер частково втратили свою функціональну здатність, або взагалі були замінені новими чинниками, що мають складнішу природу і суперечливі наслідки своєї дії на підприємства. Ця обставина породила потребу розроблення такої системи управління підприємствами, яка б забезпечила фінансову безпеку як основу економічної безпеки підприємства [1, с. 206].

Категорія «економічна безпека» та її структурні, функціональні компоненти, зокрема за рівнями ієрархії управління почали вивчатися в Україні відносно недавно – з початку 90-х років минулого століття, що ймовірно пов'язано із здобуттям Україною незалежності, формуванням державності, становлення національних, зокрема економічних інтересів [1, с. 209].

Без забезпечення економічної безпеки практично неможливо вирішити жодну з проблем, які постають перед підприємством як у внутрішній, так і в зовнішній сфері. Таким чином, економічна безпека будь-якого підприємства, являє собою сукупність елементів, таких як фінансові, інтелектуальні і кадрові, техніко-технологічні, політико-правові, інформаційні, екологічні та інші, та механізм завдяки якому елементи економічної безпеки взаємодіють між собою, спонукаючи постійний розвиток та удосконалення економіки підприємства, що дає змогу підприємству протидіяти зовнішнім і внутрішнім загрозам. Тобто економічну безпеку підприємства слід розглядати як систему, бо вона включає в себе елементи, що, взаємодіючи, завдяки механізму, направлені на забезпечення економічної безпеки підприємства, і якщо в одному з елементів відбудеться зміна, то вона неодмінно позначиться і на економічній безпеці усього підприємства в цілому.

Система економічної безпеки кожного підприємства є індивідуальною. Водночас її дієвість залежить від чинної в державі законодавчої бази, організаційно-правової форми підприємства, обсягу матеріально-технічних і фінансових ресурсів, розуміння кожним із працівників важливості безпеки бізнесу, а також досвіду роботи керівників служби безпеки підприємства [2, с. 64].

На нашу думку, найбільш актуальним в сучасних умовах є визначення економічної безпеки підприємств залізничного транспорту як системи елементів, які забезпечують такий стан підприємства, в якому імовірність небажаних змін будь-яких параметрів його діяльності під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища перебуває в припустимих межах.

Аналіз літературних джерел засвідчив, що науковці та практики по-різному підходять до розроблення моделей системи забезпечення економічної безпеки підприємницьких структур, пропонуючи власний набір структурних елементів, які істотно між собою різняться (табл. 1.).

У наведених й інших наукових працях елементна структура системи забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання сформована безсистемно: в одному випадку елементів недостатньо для того, щоб система досягала поставлених цілей, в іншому – є зайві, тобто їхнє функціонування є неефективним з точки зору їхнього вкладу в досягнення цілей, у зв'язку з чим є затратними, а в третьому – долучає елементи, які належать до системи розвитку.

Крім того, наукових досліджень з розроблення системи забезпечення економічної та фінансової безпеки підприємств недостатньо, в особливості це стосується підприємств залізничного транспорту.

Таблиця 1. Визначення системи економічної безпеки підприємства

Автор	Визначення
-------	------------

Мак-Мак В.П. [3, с. 31].	Система безпеки підприємства охоплює наукову теорію безпеки, політику і стратегію безпеки, засоби і методи забезпечення безпеки і концепцію безпеки підприємства
Пономаренко А.І. [4,с.25]	Система економічної безпеки підприємства – це сукупність об'єкта, засобів захисту, нормативної бази та організаційних структур її здійснення
Ярочкін В.І. [5, с. 21]	Система безпеки – організована сукупність спеціальних органів, служб, засобів, методів, заходів, що забезпечують захист життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз
Грунін С.О. [6, с. 25]	Розглядав систему забезпечення економічної безпеки організації у формі графічних зображень комплексних принципів моделей забезпечення безпеки персоналу фірми, основних фондів, конфіденційної інформації, елементами яких є: об'єкт безпеки, об'єкт загроз, джерела загроз, загрози та засоби захисту.
Міщенко С.М. [7, с. 37]	Запропонував структурно-логічну модель системи економічної безпеки організації, як сукупність захисту інтересів організації у взаємодії з громадськістю; підтримки інтересів організації у системі державного, регіонального та місцевого управління; захисту організації від економічних загроз; управління ефективністю та безпекою інвестиційної діяльності; забезпечення нормативно-правового захисту економічних інтересів організації; забезпечення фізичної безпеки майна та співробітників організації; управління ефективністю експлуатації економічних ресурсів організації; організація захисту комерційної таємниці; управління ефективністю та безпекою фінансування організації

Отже, виходячи з комплексності та багаторівневості, необхідності концентрації та маневрування ресурсами, система забезпечення економічної безпеки підприємства – це сукупність необхідних взаємопов'язаних елементів, діяльність яких спрямована на протидію внутрішнім і зовнішнім загрозам з метою захисту корпоративних економічних інтересів і загалом створення безпечних умов для розвитку.

Обґрунтуємо доцільність виділення фінансової безпеки як окремої категорії. Фінансові відносини та методи управління фінансовими потоками підприємства набувають все більшого значення. І якщо раніше їх фактично не виділяли окремо, а розглядали як складову економічної діяльності підприємства, то на сьогодні навіть з'являються окремі наукові дисципліни суто фінансового характеру.

Тому ми вважаємо за необхідне, з одного боку, підкреслити логічний взаємозв'язок між економічною та фінансовою складовою діяльності господарських суб'єктів, а з іншого - акцентувати увагу на розгляді саме фінансової безпеки як самостійної та необхідної складової їх діяльності.

Ця взаємозалежність полягає зокрема в тому, що частина категорій є, з одного боку, економічними за своєю суттю, а з іншого - фінансовими. Одним з прикладів цього є така категорія, як прибуток. Прибуток є прямим результатом економічної діяльності підприємства, спрямований на задоволення його поточних та перспективних економічних потреб, зокрема інвестиції, соціальні та інші потреби. У той же час прибуток є фінансовим результатом, власним фінансовим ресурсом підприємства [8, с. 19].

Таким чином, забезпечення фінансової безпеки впливає на забезпечення економічної безпеки і взагалі подальший розвиток підприємства.

ВИСНОВКИ.

1. Під економічною безпекою підприємств залізничного транспорту необхідно розуміти систему необхідних взаємопов'язаних елементів, яка спрямована на протидію внутрішнім і зовнішнім загрозам з метою захисту корпоративних економічних інтересів і загалом створення безпечних умов для сталого розвитку.

2. Фінансова безпека підприємств залізничного транспорту є досить важливим та невід'ємним елементом їх економічної безпеки, що потребує вивчення. Але на даний момент немає чіткого визначення самого поняття «фінансова безпека», що створює деякі труднощі в процесі її забезпечення.

3. Метою фінансової безпеки на підприємствах залізничного транспорту є забезпечення фінансової рівноваги, стійкості, платоспроможності і ліквідності підприємства, задоволення потреби у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення підприємства, забезпечення достатньої фінансової незалежності, підвищити здатність підприємства протистояти існуючим і виникаючим небезпекам і погрозам, прагнучим заподіяти фінансовий збиток підприємству, або змінити небажано структуру капіталу, забезпечення достатньої гнучкості при ухваленні фінансових рішень та завдяки сукупності фінансових інструментів, технологій, послуг може забезпечити реалізацію своїх інтересів, що призведе до розвитку фінансової системи підприємства.

Джерела та література:

1. Петрина О. Б. Передумови формування та зміст економічної безпеки [Текст] / О. Б. Петрина. – Науковий вісник національного лісотехнічного університету України : збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. С. 206-216
2. Шульга І. П. Система економічної безпеки емісійної діяльності акціонерних товариств / І. П. Шульга. – Економічний часопис-XXI № 11-12 2010. С. 64-68
3. Мак-Мак В. П. Служба безопасности предприятия как субъект частной правоохранительной деятельности [Текст]: монография / В. П. Мак-Мак. – М. : Компания «Спутник+», 2003. – 220 с.
4. Пономаренко А. І. Система економічної безпеки фірми [Текст] : А. І. Пономаренко // Шлях України до економічної безпеки : матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 14 квітня 2006 р.). – Харків, 2006. – 302 с.
5. Ярочкин В. И. Система безопасности фирмы / В. И. Ярочкин. – М. : Изд-во «Ось-89». – 2003. – 352 с.
6. Грунин О. А. Экономическая безопасность организации [Текст] : О. А. Грунин, С. О. Грунин. – СПб. : Изд-во «Питер». – 2002. – 160 с.

ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ
БЕЗПЕКИ ЯК ОСНОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

7. Мищенко С. Н. Система обеспечения экономической безопасности организации [Текст] : дисс. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 / С. Н. Мищенко. – Ростов-на-Дону. – 2004. – 211 с.
8. Фінансова безпека підприємств і банківських установ [Текст] : монографія / за зав. редакцією д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова, [А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін.]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.